

australopithecus

Poszukując naszych praprzodków, cofając się wiele milionów lat wstecz, natrafiamy na lukę czasową pomiędzy miocenem a rodziną Hominidae, dla której nie dysponujemy odpowiednimi znaleziskami. W czasie tych "brakujących" kilku milionów lat zachodziły procesy najistotniejsze z punktu widzenia antropogenezy: mózg zwiększył swoje rozmiary, rozwinęły się zachowania narzędziowe, ukształtował chód dwunożny. Na początku plejstocenu rodzina Hominidae jest już znacznie zróżnicowana morfologicznie i szeroko rozprzestrzeniona na kontynencie afrykańskim. Za jej przedstawicieli uważa się istoty człowiekowate, zamieszkujące Afrykę w czasie od około 5 do 1,6 miliona lat temu, a nazywane australopitekami. Co do ich lokalizacji w drzewie genealogicznym człowieka i wzajemnych pokrewieństw zdania w kręgu antropologów są podzielone. Najwcześniejszym dziś znanym australopitekami jest Australopithecus ramidus, który pojawił się około 4,4 miliona lat temu (jego szczątki odkryto w 1994r. w Etiopii). Wyprzedza on o blisko 2 miliony lat inną formę, określaną jako Australopithecus afarensis, dotychczas najlepiej udokumentowaną dzięki odkryciu w Hadarze (Etiopia) w 1974 r. szkieletu tzw. Lucy. Późniejsze formy australopiteków wskazują na dość znaczne zróżnicowanie tego rodzaju: Australopithecus africanus, Australopithecus robustus i Australopithecus boisei (zwany także zinjantropem).

Australopiteki, pomimo niskiego wzrostu (100-130 cm), znacznego owłosienia i wysuniętej do przodu potężnej żuchwy, miały wiele ludzkich cech morfologicznych, jak umieszczony na spodzie czaszki otwór potyliczny sugerujący wyprostowaną pozycję kręgosłupa, czy dłonie, których długość podobna była do naszych. Nieliczne znaleziska kończyn górnych pozwalają sądzić, że były one przystosowane do funkcji manipulacyjnych, którym precyzji dodawał przeciwstawny innym palcom kciuk. Australopiteki różniły się między sobą pojemnością puszek mózgowych (i jak należy sądzić mózgiem), a także wielkością i masywnością kości, w tym również szczęk i zębów. Ich uzębienie różniło się zasadniczo od uzębienia małp. Łuk zębowy był paraboliczny, kiel ulegał stopniowej redukcji. Nie sposób pominąć znalezisk towarzyszących szczątkom australopiteków. Na wielu stanowiskach wydobyto narzędzia kamienne. Najprawdopodobniej możliwości intelektualne australopiteki pozwalały na wytwarzanie i używanie narzędzi, a jego ręka zdolna była do czynności te wykonywać, lecz podobnie czynią to dzisiejsze szympansy.

Stanowiska, na których wydobyto szczątki australopiteków zlokalizowane są na obszarze Afryki. Swą nazwę australopiteki (australis - południowy, pithekos - małpa) zawdzięczają południowoafrykańskiemu pochodzeniu pierwszych znalezisk. Najbardziej znanym stanowiskiem południowo-afrykańskim jest Olduvai Gorge, wąwóz w północnej Tanzanii w pobliżu wulkanu Ngorongoro, gdzie badania prowadziło małżeństwo Mary i Louis Leakey. Jednak najbardziej znaczących odkryć dokonano w rejonie Jeziora Turkana, zwanym wcześniej Jeziorem Rudolfa, położonym na obszarze Kenii. Wydobyto tam szczątki blisko 150-ciu osobników, w tym wiele dobrze zachowanych części czaszek i kończyn.

<http://okno-wiedzy.xorg.pl>